

Er verdwijnen door vergrijzing 30.000 mensen van de Friese arbeidsmarkt...

...en er komen veel minder terug

RENÉ SMID

SNEEK De banengroei in Friesland zal volgend jaar afvlakken en het aantal vacatures gaat omlaag, maar de personeelstekorten blijven. Structureel.

Dat is de boodschap van uitkeringsinstantie UWV, die woensdag werd verkondigd tijdens een bijeenkomst in Sneek. Er waren in Friesland na het tweede kwartaal 11.750 openstaande vacatures. Vooral in de dienstverlening, ICT, zorg en welzijn en techniek is de markt al jaren krap. De maatschappij piept en kraakt onder de tekorten aan personeel. Treinen vallen uit, kinderopvang is soms dicht en klanten moeten steeds langer wachten op hun zonnepanelen of warmtepomp. Een kwart van de Friese ondernemers geeft aan dat het tekort aan personeel de bedrijfsvoering belemmert. Orders kunnen niet worden aangenomen of er zijn simpelweg te weinig mensen om al het werk aan te kunnen. Wie zijn hoop heeft gevestigd op robotisering en digitalisering om het gebrek aan mensen te compenseren, komt er bekaaid vanaf. Slechts tien procent van de Friese werkgevers verwacht, aldus UWV, dat door technologische ontwikkelingen minder werknemers nodig zijn. Bijna een derde verwacht juist een toename. Sommige ondernemers schrokken van de urgentie van het probleem. Arjen Edzes, lector regionale arbeidsmarkt aan de Hanzehogeschool in Groningen, stelde dat de arbeidskrachte „nog heel lang bij ons blijft” en dat de groei van de beroepsbevolking afvlakt. Noord-Nederland kleurt daarbij rood. De komende jaren zullen er in de drie provincies liefst 90.000 mensen met pensioen gaan, waar-

van ruim 30.000 in Friesland. Die verdwijnen van het toneel, maar wie komt achter de coulissen vandaan om toe te treden tot de arbeidsmarkt?

VERGRIJZING

In ieder geval lang niet voldoende om dat op te vangen. De arbeidsmarkt vergrijsd. Om een idee te geven: in Friesland wonen 160.700 mensen tussen de 50 en 67 jaar. Als zij met pensioen gaan, is er nieuwe aanwas nodig. Die is er echter nauwelijks: 115.900 Friezen zijn nu tussen de 0 en 17 jaar. Dat betekent dat, wanneer zij allemaal zouden werken en als enigen de vacatures van vijftigplussers invullen, er in Friesland een gapend gat van 44.800 mensen op de arbeidsmarkt ontstaat. Daar komt nog bij dat in bijzonder krappe sectoren (zorg, industrie en bouw) liefst een derde van de werknemers gemiddeld ouder dan 50 jaar is. „Je merkt tijdens zulke bijeenkomsten dat het besef van de ernst van het probleem er niet altijd is”, zegt Marieke Schramm, arbeidsmarktadviseur bij UWV. „Werkgevers denken dan dat hun bedrijf het voorlopig wel redt. Zolang je alle posities hebt vervuld dan merk je er inderdaad niet zoveel van maar

als je moet gaan werven, wordt het een heel ander verhaal.”

WERVING

Werkgevers hebben nog te veel de illusie dat er genoeg vissen in de vijver zwemmen. Zij zijn voornamelijk op zoek naar kandidaten die volgens hun cv voldoen aan de (soms torenhoge) functie-eisen. Zouden bedrijven meer openstaan voor mensen die bijvoorbeeld een beperking hebben of trajecten als

Robotisering en digitalisering gaan personeelskrachte niet oplossen

open hiring (een baan krijgen zonder te solliciteren), dan zouden er weer meer vissen in de spreekwoordelijke vijver zwemmen. Buiten de geijkte paden denken is van groot belang om de problematiek op de arbeidsmarkt aan te pakken. Wanneer een vacature niets oplevert, zetten werkgevers deze vaak nog wat breder uit. „Ze gooien meer hengels in diezelfde vijver”, weet Schramm. „We willen met dit

soort bijeenkomsten bedrijven ook prikkelen en aangeven dat er nog werkloze mensen zijn, maar daar moet je wel iets voor doen.”

ONBENUT ARBEIDSPOTENTIEEL

In Friesland zijn er 48.000 mensen die wel zouden kunnen werken, maar om uiteenlopende redenen niet (voldoende) aan de bak komen. Het gaat onder meer om ouderen, ex-gedetineerden, statushouders, flexwerkers, laaggeletterden en mensen met een arbeidsbeperking. Veel werkgevers zijn echter huiverig om met deze doelgroep in zee te gaan. Vaak geven ze aan het simpelweg te druk te hebben om goede begeleiding te geven. Schramm toont daar wel enig begrip voor. „Ondernemers moeten soms nog coronasteun terugbetalen, zijn door hun buffers heen, hebben enorme energiekosten en de oorlog heeft op allerlei manieren invloed op het bedrijf. Ik kan me voorstellen dat je als werkgever voorzichtiger bent en minder experimenteert met nieuwe manieren van werven maar het is juist wel de tijd om dit te veranderen en UWV kan daarin ondersteuning bieden. De urgentie blijft: de krapte wordt alleen maar erger.”

DEELTIJD

Een andere manier om de krapte tegen te gaan, klinkt simpel: meer werken. Er zijn in Friesland ongeveer 1800 onderbenutte deeltijders: mensen die meer willen werken dan ze nu doen. Nederland is kampioen deeltijdwerken, wordt vaak gezegd.

Het CBS berekende dat de helft van de beroepsbevolking deeltijd (minder dan 35 uur per week) werkt, vrouwen vaker dan mannen. In Nederland hadden vorig jaar 9,3 miljoen mensen een baan, dat aantal is nog nooit zo hoog geweest.

Werken we iets meer uren, dan zou een deel van de krapte zijn opgelost. Niet overal is dat echter altijd een optie: de zorg en bouw zijn bijvoorbeeld zware sectoren om in te werken. „We kunnen wel proberen te stimuleren dat mensen meer gaan werken”, oppert Schramm. Gratis kinderopvang zou volgens haar een duit in het zakje kunnen doen. „Het kan ouders motiveren om toch fulltime te werken, al blijft dat een keuze. Er zijn ook redenen om het niet te doen, bijvoorbeeld werkdruk of de balans tussen werk en privé.”

VOORSPELLING

Hoe wordt het volgend jaar op de arbeidsmarkt? Daar valt weinig zinnigs over te zeggen. UWV was in 2019 zelfverzekerd en deed voorspellingen zonder echte voorbehouden. Dat veranderde toen corona in 2020 kwam. „Deze tijd heeft ons geleerd hoe onzeker prognoses zijn”, aldus Schramm. „Het is een heel moeilijke tijd en het is goed om voorzichtig te zijn met voorspellingen.” UWV berekende dat er in 2022 en 2023 6500 banen bij komen in Friesland, al is het grootste deel al dit jaar ontstaan. „Dit jaar was er ineens oorlog, we kunnen dus niet ver vooruit kijken.”

Ouderen zorgen voor extra vraag

Er zijn veel zestigplussers in Friesland en zij gaan de komende jaren dus met pensioen. Deze groep laat niet alleen een gat achter op de arbeidsmarkt, maar zorgt indirect ook nog voor meer nieuwe banen. De tijd dat pensionado's binnen een jaar paar na hun werkzame leven de stap zetten naar een verzorgingstehuis, is voorbij. Ze zitten niet continu achter de geraniums en bingo te spelen met de buurman. Wat wel gebeurt, zegt

emeritus hoogleraar arbeidsmarkt Jouke van Dijk, is dat zij voor veel vraag zorgen op de arbeidsmarkt. Dat zit zo: 65-plussers gaan naar theatervoorstellingen, restaurants en met hun kleinkinderen naar de dierentuin. Daarnaast hebben ze ook zorg nodig. Daar is meer personeel voor nodig. „Wij willen heel veel, er zijn dus ook mensen nodig die dat moeten doen.” De wal zal daarbij in deze tijden wel het schip keren, verwacht Van Dijk.

Er was veel vraag omdat we een hoge koopkracht hadden, maar die neemt door inflatie af. We gaan daardoor waarschijnlijk minder naar restaurants en stellen grote aankopen uit. De restaurants en winkels krijgen minder klanten over de vloer. Dan is er ook minder personeel nodig en verder zullen bedrijven minder nieuwe banen creëren. Daardoor wordt de arbeidskrachte iets minder, maar de vergrijzing gaat door en daarmee blijft ook de krapte structureel hoog.